

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byar
 Uppteckningsår: 1932-1939 Född år i Väckelsång

Uppteckningen rör

Folklig läkekunst 4.

Hur man botade en del
sjukdomar på djur.

ACC. N:R. 146252-1.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1932-1939 Född år: i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid botande av sjukdomar på djur har man förr i tiden använt många rätt så konstiga metoder. Vanligen uppräkte man någon "klok" om något "kräk" hade blivit sjukt. Pådana där kloka hade mycket s.k. "kusleri" för sig. Påkerligen gjorde dessa medel djuren varken bättre eller sämre, åtminstone rej bättre. Förr i tiden fanns det ju, eller trodde man på, många sjukdomar man nu för tiden aldrig hör talas om. Många djursjukdomar kunde "illaka mänskå" vara skuld till, genom trolldom.

ACC. N:R. M 6 252:2.Landskap: SmålandUpptecknat av: Fabian CarlssonHärad: KongaAdress: Boaryd, VäckelsångSocken: VäckelsångBerättat av: De äldre i Boaryd m.fl. byarUppteckningsår: 1932 — 1939Född år: i VäckelsångLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV2.

och färgöring hade sådana sjukdomar
vällat, trodde man. Mot sådant hade
man många skyddsmedel. Man brukade
"vauastaul" (genom olycka avbrutet egg-
järn²), och man hade inborrat en levande
orm i ladugårds²tröskeln m. m. sådant.
Man brukade ibland röka inuti lader-
gården med illaluktande ämnen.
I en järngryta brände man tjära,
svavel och svink² m. m.

Magiska medelVädersbålOrm i ladugårds²
tröskeln

För att förekomma sjukdomar hade
man flera medel. När tjänsbefolk
flyttade brukade man kasta några
eldglöder och vatten efter dem.

Kasta eld

ACC. N:R. M 6252:3.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Täckelsång
 Socken: Täckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byar
 Uppteckningsår: 1932-1939 Född år: i Täckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Så kunde de rej laga boskapslyckan med sig. Om man kokade mjölk och den råkade sjuda över i elden, så skulle man ~~knickt~~ kasta några saltkorn i elden, ty annars blevo korna "vestena pau paltana", d. v. s. fingo sår på spenarna. Om man sålde mjölk eller bar ostmjölk till ren annan, borde man spilla en droppe vatten i mjölken, så hade rej någon förmåga att genom mjölken skada korna.

Salt i elden

Vid jul tiden hade man ren del att ombeskyra för husdjuren trivsel för det kommande året.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6252:4

Landskap: Småland
 Härad: Konga
 Socken: Väckelsång
 Uppteckningsår: 1932--1939

Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Adress: Boaryd, Väckelsång
 Berättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byar
 Född år: i Väckelsång

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

4

innan man för till julottan, skulle
 husfadern laga av julölet och hålla
 över korsryggen på kreaturen.

Äska från julbrasan skulle man
 också strö över djuren.

Som bot mot sjukdomar och för
 att djuren skulle drivas bra borde
 man "komma i dom" en del saker,
 som man ansåg vara bra här för.
 Man brukade skapa av lite på
 ystekarret (ostform av ekträ) och
 giva åt kon. "Skulet och hemburet",
 d. v. s. något som skulits och sedan
 av djuren frivilligt återlämnats.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6252:5.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karls son
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
Uppteckningsår: 1932-1939 Född år   i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

brukade man skapa av något grä
och giva sådana djur som voro
sjuka och rej ville frivas.

Äderlätning på djur har också
brukats. Där svin inke "välle va", så
brukade man skära av öronspetsarna
och rumpändan på dem, för att ren
del "onna" bli skolle renna av.

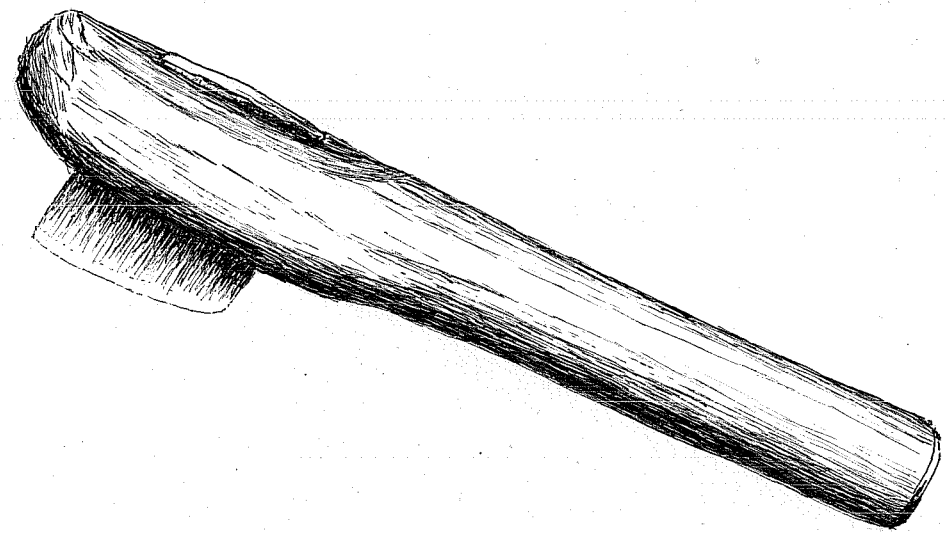
Tunnan man släppte ut nötkreaturen
på bete på våren, skulle man äder-
låta dem ovanför klövarna.

Här till användes ett särskilt
litet reggjärn, som var avsett här för.
Det var fastsatt i ett träskaff.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6252:6.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byar
Uppteckningsår: 1932-1939 Född år ..... i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
— 3 —
6.

Verktyg
för åderlåtning av djur.

(Avbildat i hel storlek.)

ACC. N.R. M 6252:7.Landskap: SmålandUpptecknat av: Fabian KarlssonHärad: KongaAdress: Boaryd, VäckelsångSocken: VäckelsångBerättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byarUppteckningsår: 1932-1939Född år: i VäckelsångLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

Liksom människor kunde även djuren råka ut för "onda skott".
 Flade ett kreatur fått "trollskott" så hade man ungefär samma botemedel som för folk, man skulle skjuta bort det onda skottet. Man höll en sådeskåra över det sjuka djuret, på skåran låg tre krukhögar, som man pålände med tre ris ur sopkrosten. Den följde en del läsning för onda skott, det samma som lästes för folk, som förut har ombalats.

När nötkreatur ej kunde "dröppja" (idärla) sade man att de "tapat dräpet".

Dot för kreatur
som ej kan idärla
mer.

ACC. N:R. M 6252:8.Landskap: SmålandUpptecknat av: Fabian KarlssonHärad: KongaAdress: Boaryd, VäckelångSocken: VäckelångBerättat av: De äldste i Boaryd m.fl. byarUppteckningsår: 1932-1939Född år: i VäckelångLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

På 1860-talet botades sådan sjukdom av "Kloka Elin" i Distingsö, Väckelång, på följande sätt. En "halvfjanté", d. v. s. en något sinnesslös person, eller en pojke, som ej blivit konfirmerad eller gått till skrift, fick klättra upp på stugans korvtak och där bita av gräs genom ringen (handtaget) på en nyckel. Detta gräs lades sedan med händerna på en träballek, det fick ej beröras med händerna. Nyckeln, som man använde vid tillfället, måste vara en "arvanöckel", d. v. s. en nyckel som gått i arv. Ju längre den varit i stäktens ägo.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M6252:9.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Flonza Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byar
 Uppteckningsår: 1932-1939 Född år: i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

less lämpligare ansågs den vara för
 ändamålet. Det kunde vara ren nyckel
 till ett gammalt skåp eller en gam-
 mal kista. Den kloka lagade sedan
 till en liten deg och åltade in gräset
 från torvtaket i den. Denna deg
 gav hon sen det sjuka djuret.
 Denna behandlingsmetod brukar man
 kalla "bita opp dräpet".

ett annat sätt var att "togga nytt
 dräp" på det sjuka kreaturet. Även
 detta skulle utföras av en "fjontia"
 person. Denne skulle ha en hel bröd-
 kaka, som han skulle bita av på och sugga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6252:10.Landskap: SmålandUpptecknat av: Fabian KarlssonHärad: FlongaAdress: Boaryd, HäckelsångSocken: HäckelsångBerättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byarUppteckningsår: 1932-1939Född år i HäckelsångLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

tre "loggä". Detta skulle ske i ett hus där det var så många rum att han kunde gå runt inne i huset genom rummen. Han skulle gå baklänges genom dörrarna och "avigt" (motsols) medan han luggade på brödet. Vid en dörr stod en person, vanligen den kloka som hade en träfallrik att laga emot luggorna på. Denne person skulle fråga den luggande: "Va logga Du fö näe?" och denne svarade då: "Dräp", och lade luggan på fallriken. Och så vandrade han baklänges och luggade en annan lugga och sedan en tredje, och för varje

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6252:11.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1932-1939 Född år: i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Lugga skulle samma fråga och svar upprepas. De tre luggorna skulle läggas på tallriken med munnen, ty de fingo ej lagas i händerna. Det kreaturet, som hade "Lapat dräpet", skulle äta upp dessa brödluggor, så kunde det snart "dröppja" igen.

ett enklare sätt att bota kreatur, som ej kunde idissla, är allmänt känt. Man tog då "dräpet", d. v. s. saliv, från ett idisslande får och klemade in i munnen på det sjuka nötkreaturet.

För samma sjukdom har man låtit djuret dricka av vatten, som en gammal skjorta kokat uti.

ACC. N:R. M 6253:12.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
Uppteckningsår: 1932 - 1939 Född år   i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

Flade ett nötkreatur fått "blöggung"
d. v. s. sommarsjuka, låt man det svälja
en levande "fröa" (groda, padda).

Man brukade också laga av den blod-
blandade urinen i ren träsko, och sen
svingade man djuret att svälja urinen.

Mot sommarsjuka har även använt
en dekott på blodrot, vilket nog har
varit det allra verksammaste medlet.

När en nykalvad ko mjölkade
blodblandad mjölk, så kunde man
bota den på ett regendomligt sätt.
Man tog nämligen av den blodiga
mjölken och hällde den i en "träsko".

Skriv endast på denna sida!

Blodgång

ACC. N:R. M 6252:13
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
Uppteckningsår: 1932-1939 Född år: i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Med en leasko menas en stor käll
en grind. I stället för nedre gång-
järn på grinden lät man grindens
nedre ända löpa i en urknackad håla
i en sten. Det var i denna håla man
skulle hålla den blodiga mjölken, och
där skulle den guidas bort av grinden,
så blev hon sen bra.

Om en höna var sjuk, så sätt
man och höll den sjuka "pyttan" i knäet.
På det ena knäet hade man tre peppar-
korn. Om nu hönan plockade upp dessa
pepparkorn, så troddes hon bli bra.

Skriv endast på denna sida!